

WSKAZÓWKI

KSZTAŁCENIA INSTRUKTORÓW

WYDANIE CZWARTE

GŁÓWNA KWATERA HARCERZY

LONDYN 2019

WSKAZÓWKI KSZTAŁCENIA INSTRUKTORÓW

OPRACOWANIE W OPARCIU O REGULAMIN KSZTAŁCENIA STARSZYNY

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L.2 z dnia 23.3.1957

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L.4 z dnia 23.4.1966

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L.7 z dnia 11.11.1990

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L.1 z dnia 14.1.2019

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L.12 z dnia 5.12.2019 – uzupełnienie

Rozkaz Naczelnika Harcerzy L2/21 z dnia 22.02.2021 - uzupełnienie

Wydanie czwarte do druku przygotował hm Franek Pepliński.

Opracowanie graficzne hm Andrzej Borowy.

TREŚĆ

- I. ZASADY OGÓLNE
- II. PRZEWODNIK
- III. PODHARCMISTRZ
- IV. HARCMISTRZ
- V. ZADANIA POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI ORGANIZACYJNYCH W KSZTAŁCENIU INSTRUKTORÓW
- VI. OGÓLNY PROGRAM KSZTAŁCENIA INSTRUKTORÓW
- VII. BIBLIOGRAFIA HARCERSKA
- VIII. SPOSÓB PRZEPROWADZANIA PRÓB INSTRUKTORSKICH
- IX. WZORY FORMULARZY

WSTĘP

Wskazówki Kształcenia Instruktorów, wydanie czwarte, dotyczą interpretacji Regulaminu Kształcenia Starszozny oraz systemu kształcenia naszej kadry instruktorskiej.

Celem Organizacji Harcerzy jest prowadzenie naszej pracy według metody harcerskiej, który zapewni odpowiedni poziom polskiego harcerza, a także odpowiedni poziom polskiego instruktora.

Wydział Kształcenia Starszozny wyraża nadzieję, że niniejsze Wskazówki, uzupełnione i poprawione w oparciu o Regulamin Kształcenia Starszozny (Rozkaz Naczelnika Harcerzy L7/17 z dnia 11 listopada 2015 r.), pomogą usprawnić pracę kształcenia instruktorów na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Wynikiem tego będzie instruktor harcerski pracujący efektywnie w charakterze wychowawcy poza granicami Kraju.

Hufcowi, Referenci Kształcenia Starszozny, Komendanci Chorągwi - odpowiedzialni za kształcenie - mają więc do dyspozycji aktualny wzór kształcenia instruktorów, czyli klucz do przyszłości naszej Organizacji.

Czuwaj!

Franek Pepliński, hm.
Kierownik Wydziału Kształcenia Starszozny

Marek Szablewski, hm.
Naczelnik Harcerzy

I. ZASADY OGÓLNE

1) WYBÓR KANDYDATÓW.

Wyboru kandydatów na instruktorów dokonuje hufcowy spośród harcerzy, którzy wybierają się w jakiś szczególny sposób. Aby wyłoić odpowiedni narybek instruktorski, Hufcowy zwraca uwagę na przyszłych kandydatów od samego początku ich służby harcerskiej, w ścisłej współpracy ze swoimi drużynowymi.

a) Praca w zastępie i w drużynie harcerzy.

Jest to pierwszy szczebel osiągnięć w harcerstwie chłopca i już tu dajemy mu okazję do rozwinięcia cech wodzowskich przez nakładanie na niego pewnych obowiązków, np. zastępowego.

Szczególne znaczenie ma praca w zastępie zastępowych, do którego dobieramy chłopców, którzy wykonują pewne funkcje w drużynie. Obserwujemy, jak wywiązują się oni ze swych zadań i jak dalece zdają sobie sprawę z nakładanych na nich obowiązków.

Każdy drużynowy, nawet ten który jest pewny, że przez dłuższy czas będzie prowadził drużynę, ma obowiązek przygotowania swoich następców - zastępowych. Zazwyczaj najlepiej wybierającemu się z nich powierza funkcję przybocznego, z nim omawia wykonanie programu pracy i daje mu specjalne zadania do wykonania. Przyboczny bierze czynny udział w kształceniu zastępowych, w pracach zastępu zastępowych oraz w kierowaniu niektórymi pracami drużyny. W ten sposób przygotowuje się do objęcia w przyszłości drużyny i jest pierwszym kandydatem na kurs instruktorski.

b) Praca w zastępie i drużynie wędrowników.

Harcerz, który zostaje wędrownikiem jest także obserwowany przez drużynowego, który szuka okazji, aby mu powierzyć prowadzenie zajęć wędrowniczych i ocenić jego wpływ na rówieśników. Tam, gdzie praca wędrowników jest prowadzona w osobnej drużynie, drużynowy sprawdza czy kandydaci przewidziani na funkcje spełniają swoje zadania, robią postępy i czy kwalifikują się na kurs instruktorski.

2) KSZTAŁCENIE W HUFCU LUB W CHORĄGWI.

a) Obóz Harców - pod namiotami.

W drużynach słabszych tam, gdzie nie ma możliwości stworzenia właściwych warunków wychowania wodzowskiego, harcerzy należy wysyłać na obóz harców, organizowany przez Hufiec lub Chorągiew. Obóz harców ma umożliwić chłopcu odpowiednie przeżycie obozowe, potencjalnie nowe doświadczenia kolejnego szczebla pracy harcerskiej, zżyć się z bracią harcerską i udoskonalenie się w technice harcerskiej.

b) Kurs Zastępowych – przy Hufcu lub w Chorągwi

Przynajmniej raz w roku Hufiec lub Chorągiew organizuje Kurs Zastępowych dla uzupełnienia praktyk w drużynach. Kurs jest przewidziany jako weekendowy i zasadniczo powinien się odbyć w formie praktycznej tzn. gry oraz ćwiczenia praktyczne z minimum form wykładowych. Na takim kursie kandydaci przeżyją wiele przykładów gier i ćwiczeń, które jako wzorce które będą mogli dostosować we własnych zastępach oraz poznają podstawy planowania pracy zastępu.

c) Kurs Przewodników.

Kursy na poziomie instruktorskim mają na celu pogłębienie wiedzy kandydatów w dziedzinach ideologii harcerskiej, prowadzeniu jednostki, kształceniu postawy instruktora oraz umożliwieniu wymiany zdań w celu przyswojenia metody harcerskiej.

Zalecany jest Kurs-Obóz dla Przewodników jako pierwszy etap kształcenia instruktorskiego. Obóz taki należy prowadzić na wzór obozów podharczmistrzowskich i powinien trwać minimum 6 dni. Na obozie uczestnicy, poza nabywaniem wiadomości metodyczno-programowych jak powyżej, również uzupełniają braki w technice harcerskiej oraz zdobywają wyższe stopnie

młodzieżowe i sprawności.

Kurs Przewodników powinien być dostosowany do konkretnych potrzeb kandydatów, a więc również pokrywać tematykę połączoną z prowadzeniem jednostki, w której pracują – gromada zuchów lub drużyna harcerzy/wędrowników.

Alternatywa do Kursu-Obozu to prowadzenie Kursu Przewodników w formie 3 turnusów weekendowych.

Forma korespondencyjna – za zezwoleniem Komendanta Chorągwi, w uzasadnionych sytuacjach np. duże odległości w Chorągwi, to jeden z trzech turnusów może się odbyć korespondencyjnie.

3) ZGŁOSZENIE I WARUNKI REGULAMINOWE.

Zgłoszenie kandydatów do kształcenia instruktorskiego dokonuje hufcowy na początku roku harcerskiego wysyłając do Komendanta Chorągwi listę kandydatów załączając również swoją opinię oraz upewniając się, że kandydaci odpowiadają następującym warunkom regulaminowym:

- a) posiada stopień HO albo Aspiranta, lub ukończy je możliwie w trakcie kursu
- b) pracuje czynnie w Organizacji, pełniąc jakąś funkcję
- c) wykazuje zainteresowanie pracą harcerską
- d) wykazuje umiejętności pracy nad sobą.

Komendant Chorągwi, jeśli nie ma żadnych zastrzeżeń, powołuje kandydata rozkazem na kurs i od tego czasu nad dalszym jego kształceniem czuwa Referent Kształcenia przy Komendzie Chorągwi. Dobrze jest, jeśli Referat Kształcenia posiada grupę instruktorów specjalizującą się w kształceniu starszyny. Referat, oczywiście, musi być w stałym i ścisłym kontakcie z hufcowymi i instruktorami terenowymi, aby dostosować program i metody wychowania do potrzeb i możliwości pracy na każdym terenie.

4) KSZTAŁCENIE INSTRUKTORSKIE.

Kształcenie instruktorskie obejmuje przewodników, instruktorki zuchowe, podharcistrzów, harcmistrzów.

- a) Kształceniem przewodników, instruktorek zuchowych i podharcistrzów kieruje Komenda Chorągwi.
- b) Kształceniem harcmistrzów kieruje Główna Kwatera Harcerzy (GKH).
- c) Kursy podharc mistrzowskie organizują Komendy Chorągwi samodzielnie lub przy pomocy GKH.
- d) Kursy harcmistrzowskie organizuje GKH lub zatwierdza ich kierownictwo i program.
- e) Zaświadczenia o ukończeniu kursu należy wypełnić według ustalonych wzorów.
- f) Kandydat na instruktora kształci się dodatkowo przez czynny udział w pracy harcerskiej na odpowiedzialnych funkcjach pod kontrolą przełożonych.

II. PRZEWODNIK

KSZTAŁCENIE PRZEWODNIKÓW.

Przewodnik to najmłodszy instruktor harcerski, który pełni niezwykle ważną i odpowiedzialną służbę. Jest to pełnienie funkcji na szczeblu drużyny harcerzy czy wędrowników albo gromady zuchowej, jako drużynowy, wódz lub przyboczny, będąc w bezpośrednim kontakcie z dziećmi i młodzieżą.

Przewodnik nie powinien być rutynowanym pedagogiem, lecz starszym bratem, wzbudzającym zaufanie, zdolnym prowadzić młodszych od siebie chłopców, kształcąc się, rozwijając i wychowując razem z nimi.

Jest on dosłownie przewodnikiem, ale i uczestnikiem w wielkiej grze harcerskiej, prowadzącej do lepszego świata. Musi on być członkiem Organizacji, ale przede wszystkim jest on członkiem Ruchu. Drużynowych nie znajduje się przypadkowo. Trzeba ich wychować, najlepiej przez pracę na funkcjach zastępowych i przybocznych w dobrze prowadzonych drużynach.

Kształcenie Instruktorzy Zuchowej jest prowadzone na tym samym poziomie jak na stopień przewodnika uwzględniając inne wymagania w tym wiekowe jak określone w Regulaminie Stopni Starszyny Harcerskiej (Stopni Instruktorskich).

1) SYLWETKA KANDYDATA:

- a) W chwili rozpoczęcia kształcenia chłopiec powinien mieć co najmniej 15 lat. W chwili otwarcia próby na stopień przewodnika musi mieć co najmniej 16 lat.
- b) Wyrobienie umysłowe przewodnika musi być wyższe od jego harcerzy. Formalne świadectwo szkolne nie jest konieczne, ale kandydat musi wykazać drogą dyskusji i wyników pracy, że stale się dokształca,
- c) Kandydat dąży do ułożenia swego życia osobistego w myśl ideałów harcerskich. Osiąga i stale wyrabia w sobie:
 - i) uczciwość we wszystkich przejawach życia osobistego i zespołowego,
 - ii) karność wewnętrzną i zewnętrzną,
 - iii) czynny stosunek do zagadnień życia i pracy,
 - iv) zdolność krytycznego przyswajania i użytkowania w drużynie zdobytych wartości,
 - v) poczucie odpowiedzialności za swoją pracę,
 - vi) wyrobienie społeczne i uświadomienie obywatelskie.
 - vii) dostateczny poziom kultury, a mianowicie:
 - kultury mowy
 - kultury współżycia z przyrodą
 - kultury współżycia z ludźmi
 - kultury zewnętrznej
 - viii) umiejętność organizowania własnego codziennego życia.

2) ETAPY KSZTAŁCENIA.

- a) Wychowanie w drużynie. Drużynowy wychowuje swych następców przez selekcjonowanie odpowiednich kandydatów spośród harcerzy i powierzanie im kierowniczych funkcji, np. zastępowych, przybocznych.
- b) Polecany jest Kurs-Obóz dla przewodników organizowany przez Chorągiew. Celem jego jest nie tyle nauczanie, ile wprowadzenie kandydata drogą intensywnego przeżycia w zrozumienie i uświadomienie sobie zasad metody harcerskiej, która ma stać się podstawą jego dalszej pracy wychowawczo-kierowniczej.

To co kandydat wiedział i umiał, jest teraz pogłębiane i utrwalane oraz wzbogacane szeregiem doświadczeń wskazujących jak winne to być ujęte w drużynie przy właściwym zastosowaniu metody harcerskiej.

Kurs-Obóz oddziałuje na uczestników od wewnątrz, pobudza ich wolę i uczucie,

skłania do samodzielnego czerpania wiedzy instruktorskiej, pomaga w przyswajaniu i porządkowaniu tej wiedzy. Wszystko to na tle współżycia z innymi, z przyrodą i terenem. Uczy techniki organizacji - rozkład dnia, podział pracy, sztuka współdziałania, dobre wykorzystanie czasu, sztuka dowodzenia, odpowiedzialność.

Daje obozowe doświadczenie, które wykorzystane będzie w przyszłości na obozach, koloniach, wycieczkach, zjazdach, biwakach.

- c) Alternatywa do Kursu-Obozu to prowadzenie Kursu Przewodników w formie 3 turnusów weekendowych.

Większość założeń są wspólne z Kursem-Obozem /patrz wyżej/ przewodników, może mieć jednak zasadnicze różnice:

- i) Odbywa się etapami, turnusami w czasie weekendów, minimum trzy.
- ii) Wskazuje typ pracy wychowawczej do której przygotowują się uczestnicy – a więc może być osobno organizowany dla kandydatów pracujących z zuchami, a osobno dla tych pracujących z harcerzami czy wędrownikami.

3) PRACA CAŁOROCZNA.

W normalnej wspólnej pracy z harcerzami i zuchami, drużynowy lub wódz stwierdza, że potrzebne jest mu coraz większe wyrobienie osobiste oraz szerszy zakres wiedzy wychowawczej i praktycznej. Te potrzeby stopniowo docierają do jego świadomości i są zaspokajane w miarę sił i możliwości. Kandydat na przewodnika doskonali się wszelkimi dostępnymi mu środkami:

- a) uczęszcza na kursy,
- b) czyta podręczniki i pisma harcerskie,
- c) bierze udział w odprawach, gdzie przez dyskusję wymienia doświadczenie z innymi drużynowymi,
- d) rozszerza swoje horyzonty myślowe przez kultywowanie nowych zainteresowań.

4) PRÓBA NA STOPIEŃ PRZEWODNIKA

Próba jest formalnie otwarta rozkazem Komendanta Chorągwi na wniosek Hufcowego po ukończeniu kursu, o ile kandydat ma przyznany stopień harcerza orlego lub aspiranta i odpowiada pozostałym wymaganiom wymienionym w Regulaminie Stopnia Przewodnika, punkt II. Niektóre wymagania będą oceniane podczas próby i mogą być częścią pracy na odpowiedzialnej funkcji w drużynie, gromadzie, biwaku, w hufcu.

Podczas próby może nastąpić wizytacja akcji prowadzonej przez kandydata przez upoważnionego do tego instruktora, członka komisji, który sprawdza wyniki pracy kandydata.

Kandydat spotyka się z członkami komisji podczas próby, aby pokazać i omówić wymagane zadania.

Kandydat winien zakończyć próbę na przewodnika stosownie do wymagań przewidzianych w Regulaminie Stopnia Przewodnika zatwierdzonym Rozkazem Naczelnika Harcerzy L.7 z dnia 11.11.2015 r.

III. **PODHARCMISTRZ**

KSZTAŁCENIE PODHARCMISTRZÓW

Do stopnia tego dochodzi przewodnik po okresie 2 do 3 lat służby na tym stopniu. W okresie tym kandydat osiągnął wyższy poziom wyrobienia osobistego i doświadczenia instruktorskiego. Suma tych osiągnięć zawiera się w programie kształcenia na podharcmistrza. Może ona być podana w następujący sposób.

1) WEWNĘTRZNA POSTAWA INSTRUKTORSKA.

Kandydat w dużym stopniu posiada i nadal rozwija:

- a) własną prawdę wewnętrzną w oparciu o Prawo Harcerskie jako kryterium stosunku do życia,
- b) stałą pracę nad sobą w myśl Prawa Harcerskiego
- c) obowiązkowość oraz karność wewnętrzną, harcerską i obywatelską
- d) poczucie odpowiedzialności za swoją harcerską postawę wobec życia i ludzi
- e) uczciwość przejawiającą się
 - i) w odwadze cywilnej
 - ii) w umiejętności sprawiedliwej oceny samego siebie

2) PODNOSZENIE POZIOMU KULTURALNEGO I INTELEKTUALNEGO

- a) stałe kształcenie swych zainteresowań i zamiłowań
- b) pogłębianie własnej kultury i interesowanie się dorobkiem kulturalnym świata
- c) wyrabianie swych poglądów przez lekturę i samokształcenie
- d) zdobywanie umiejętności posługiwania się językiem polskim na dobrym poziomie, w mowie i piśmie.

3) WYRABIANIE GOTOWOŚCI OBYWATELSKICH

Wyraża się przez:

- a) znajomość ustroju Państwa, praw i obowiązków obywatelskich Polski i kraju osiedlenia
- b) wypełnianie swoich obowiązków obywatelskich
- c) czynny udział w życiu miejscowego społeczeństwa, zarówno Polonii jak i kraju osiedlenia
- d) zainteresowanie wobec najważniejszych zagadnień życia współczesnego
- e) szukanie i odnalezienie swego miejsca w społeczeństwie.

4) WYRABIANIE POCZUCIA ODPOWIEDZIALNOŚCI INSTRUKTORSKIEJ

- a) pogłębianie swej znajomości metody skautowej i czuwanie nad właściwym jej stosowaniem
- b) rozumienie programów harcerskich i właściwe ich stosowanie w pracy
- c) dążenie do rozwijania własnej inicjatywy i własnych pomysłów
- d) dobre operowanie ogólną wiedzą harcerską i przygotowanie się do specjalności instruktorskiej - zuchy, harcerze, wędrownicy
- e) umiejętność zorganizowania życia zespołu harcerskiego
- f) znajomość grona instruktorskiego i czynny udział w jego życiu
- g) wyraźny przydział funkcji w pracy instruktorskiej
- h) udział w kształceniu starszyny:
 - i) jako uczestnik kursu podharcmistrowskiego
 - ii) w obsadzie kursu przewodników w roli pomocniczej
- i) dobrze wyrobiony zmysł służby w różnych jej przejawach

5) KURS PODHARCMISTRZÓW

Kurs Podharcmistrów może się odbyć w formie Kursu-Obozu albo w formie trzech turnusów kursowych weekendowych.

Kurs-obóz trwa minimum 7 dni i ma charakter dyskusyjno-praktyczny. Celem kursu

podharc mistrzowskiego nie jest nauczanie czegośkolwiek w sensie akademickim. O ile możliwe, uczestnicy kursu – przy odpowiedniej koordynacji przez instruktorów prowadzących zajęcia - mają sami wykazać co umieją i wiedzą w związku z zagadnieniem programowym oraz dojść w sprawach wymagających jednolitego stanowiska starszyny do wspólnych, samodzielnie wypracowanych i obowiązujących tez.

Komenda kursu daje uczestnikom przybywającym na kurs ogólne założenia programowe i tematy wypływające z istotnej bieżącej potrzeby Organizacji i zawierające podstawowe elementy Harcerstwa – Organizacja, metody, programy i zagadnienia ideowe instruktorskie.

Na podstawie tego założenia uczestnicy kursu opracowują i/lub dyskutują szczegółowe zagadnienia. Instruktorzy prowadzący zajęcia biorą udział w kursie na równi z uczestnikami, referując zagadnienia i zabierając głos w dyskusji kierując ją na właściwe tory.

Podobnie jak praca intelektualna, inne aspekty życia kursowego mogą być prowadzone przez uczestników. Dotyczy to — organizacji i higieny prac, przeprowadzenia wiążących się z programem ćwiczeń harcerskich i zajęć technicznych. Instruktorzy kursu zabierają tutaj głos i obejmują kierownictwo, jeśli jest ku temu potrzeba.

6) METODY OSIĄGNIĘCIA ODPOWIEDNIEGO POZIOMU:

Do osiągnięcia wymaganego wyrobienia kandydat na podharc mistrza dąży przez:

- a) styl życia prywatnego, pracę zawodową, studia, pracę społeczną i inną poza ZHP
- b) funkcje harcerskie pełnione od dnia skończenia próby przewodnika
- c) prowadzenie obozu, kolonii, drużyny, gromady lub hufca
- d) prowadzenie zastępu na Obozie-Kursie drużynowych/przewodników lub/i pomoc w kształceniu
- e) udział w kursie-obozie podharc mistrzów

7) PRÓBA NA STOPIEŃ PODHARC MISTRZA

Próba jest formalnie otwarta rozkazem Komendanta Chorągwi po ukończeniu kursu, o ile kandydat ma przyznany stopień Harcerza Rzeczypospolitej i odpowiada pozostałym wymaganiom wymienionym w Regulaminie Stopnia Podharc mistrza, punkt C.

Za przebieg próby jest odpowiedzialny kandydat, który wykonuje zadania nadane mu przez członków komisji wyznaczonej przez Komendanta Chorągwi.

Kandydat powinien zakończyć próbę na podharc mistrza stosownie do wymagań przewidzianych w regulaminie zatwierdzonym Rozkazem Naczelnika Harcerzy L.7 z dnia 11.11.2015 r.

IV. HARCMISTRZ

KSZTAŁCENIE HARCMISTRZÓW

Instruktor idzie dalej tą samą drogą, jaką szedł dotychczas jako podharc mistrz. Nadal prowadzi rozpoczęte prace; podtrzymuje, rozszerza i pogłębia nawiązane stosunki z ludźmi; wywiera swój harcerski wpływ na otoczenie troszcząc się jednocześnie nadal o harcerski rozwój własnej osobowości.

Od harcmistrza oczekuje się - dojrzałości, zrównoważenia, skryształowanego poglądu na życie, zajęcia miejsca w życiu zawodowym i społecznym, obywatelskim. Harcmistrz jest czynnym członkiem ZHP współodpowiedzialnym za stan i rozwój Organizacji Harcerzy. Jako taki ma w pełni realizować w życiu swoim i otoczenia zasady Prawa Harcerskiego. Harcmistrz kreuje rzeczywistość harcerską w społeczeństwie i ma za zadanie wprowadzania zasad harcerskich w społeczeństwa. Do stopnia harcmistrza może dojść podharc mistrz po minimum dwuletniej służbie próby w pracy, w czasie której udowodni, że odpowiada wymaganiom podanym poniżej.

1) WEWNĘTRZNA POSTAWA INSTRUKTORSKA.

Posiada, dalej rozwija i gruntuje:

- a) własną prawdę wewnętrzną, umiejętność i odwagę wypowiedzenia jej wobec grona instruktorskiego i wobec otoczenia
- b) stałą pracę nad sobą w myśl Prawa Harcerskiego zewnętrzne
- c) karność wewnętrzną, instruktorską i obywatelską
- d) poczucie odpowiedzialności za swoją harcerską i instruktorską postawę wobec życia społecznego i państwowego
- e) uczciwość przejawiającą się przez:
 - krytyczny stosunek do samego siebie, swych przekonań i swego postępowania
 - odporność na niezgodne z Prawem Harcerskim wpływy.

2) PODNOSZENIE POZIOMU KULTURALNEGO I INTELEKTUALNEGO

Wyrażające się przez:

- a) umiejętność realizowania w życiu swych zainteresowań i zamiłowań
- b) utrzymanie wysokiego poziomu własnej kultury
- c) zainteresowania dorobkiem kulturalnym świata
- d) tworzenie i pogłębianie własnego poglądu w stosunku do życia, stałą kontrolę tego poglądu
- e) umiejętność posługiwania się językiem polskim na wysokim poziomie, w mowie i piśmie
- f) znajomość przynajmniej jednego obcego języka.

3) PODNOSZENIE POZIOMU WYROBIENIA OBYWATELSKIEGO

Wyrażające się przez:

- a) czynny stosunek do obowiązków obywatelskich
- b) umiejętność zorganizowania akcji społecznej i znajomość form pracy zespołu
- c) wyraźne stanowisko wobec kwestii społecznych i obywatelskich, nie będących sprzecznych z Prawem Harcerskim
- d) utrzymywanie należytego miejsca w społeczeństwie, w którym się znajduje.

4) INSTRUKTORSKA POSTAWA

To znaczy postawa wobec Harcerstwa jako systemu życia wyrażająca się przez:

- a) współodpowiedzialność za programy stosowane w pracy Organizacji Harcerzy
- b) doskonale zrozumienie i stosowanie programów harcerskich
- c) posiadanie specjalności instruktorskiej i konkretny dorobek w jej zakresie
- d) udział w kształceniu starszyny:

- zdając światowy harcmistrzowski kurs korespondencyjny
 - jako uczestnik kursu harcmistrzowskiego zatwierdzonego przez GKH
 - jako instruktor prowadzący zajęcia na kursie przewodników
- e) twórczy stosunek do pracy instruktorskiej, dzielenie się własnym dorobkiem z gronem instruktorskim
 - f) czynny stosunek wobec aktualnych zagadnień Organizacji Harcerzy
 - g) znajomość danych faktycznych i organizacyjnych dotyczących Organizacji Harcerzek, wspólnych postaw obu Organizacji i różnic
 - h) przykładowe zastosowanie służby w najszerszym zakresie.

5) STOSUNEK DO MIĘDZYNARODOWEGO SKAUTINGU ORAZ ORGANIZACJI HARCERSKICH W POLSCE

Wyrażający się w gotowości do wzięcia udziału w skautowym życiu międzynarodowym przez:

- a) orientowanie się w historii i obecnym stanie skautingu
- b) orientowanie się co do organizacji harcerskich działających w Polsce oraz ich stosunków z naszym ZHP

6) METODY OSIĄGNIĘCIA ODPOWIEDNIEGO POZIOMU:

Do osiągnięcia wymaganego wyrobienia kandydat na harcmistrza dąży przez

- a) styl życia osobistego, pracę zawodową, studia, służbę społeczną, obywatelską i inną, pełnioną poza ZHP
- b) funkcje harcerskie pełnione od dnia mianowania podharcmistrzem
- c) udział w ogólnych pracach harcerskich i w życiu starszyny, związany ze specjalnością instruktorską - o ile to jest możliwe
- d) pomyślne ukończenie kursu korespondencyjnego GKH, który daje jednolity program światowego kształcenia
- e) udział w kursie harcmistrzowskim zatwierdzonym przez GKH, który ma zabezpieczyć jednolitość Organizacji na całym świecie.

7) PRÓBA NA STOPIEŃ HARCMISTRZA

Próba trwa minimum sześć miesięcy pracy w życiu poza-organizacyjnym, w życiu harcerskim własnej Chorągwi i w służbie ogólnej dla całej Organizacji.

Za przebieg próby odpowiedzialny jest kandydat, który wykonuje zadania nadane mu przez członków komisji wyznaczonej przez GKH. Na danym terenie Chorągwi lista instruktorów upoważnionych do komisji na próbę harcmistrza jest zatwierdzona rozkazem Naczelnika.

Próba na Harcmistrza powinna odbyć się w formie zadań praktycznych, prac pisemnych, sprawozdań z wykonanej pracy oraz rozmowy członków Komisji z kandydatem.

Zadania praktyczne oraz sprawozdania z wykonanych prac muszą być potwierdzone przez Przewodniczącego Komisji lub Referenta Kształcenia Starszyny.

Prace pisemne światowego kursu korespondencyjnego GKH muszą być odesłane do GKH w podanym terminie.

Zaliczenie kandydatowi zatwierdzonego kursu harcmistrzowskiego jest warunkiem zasadniczym przy mianowaniu.

Do wsparcia podczas swojej próby kandydat ma prawo wybrania spośród harcmistrzów „Mentora”, który nie jest członkiem komisji na próbę. Rola Mentora to inspirowanie i wspieranie kandydata podczas próby przez regularny kontakt i dyskusje, wskazywanie pożytecznych źródeł informacji oraz zachęcanie do maksymalnego wykorzystania możliwości jakie daje próba.

Przebieg próby ze względu na naszą światowość musi mieć szerszy zakres i głębszą formę. Każdy kandydat na harcmistrza musi przejść przez ten sam program, aby być na takim samym poziomie, bez względu na rozpiętość geograficzną czy pełnioną funkcję w pracy harcerskiej.

Cechy charakteru i umiejętności wychowawcze, to dwie nierozdzielne sfery - to kryterium próby.

V. ZADANIE POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI ORGANIZACYJNYCH W KSZTAŁCENIU INSTRUKTORÓW

Główna Kwatera Harcerzy wykonuje kształcenie przez:

- a) światowe kursy-obozy harcmistrzowskie
- b) światowe kursy korespondencyjne harcmistrzowskie
- c) światowe kursy-obozy podharcmistrzowskie - zależnie od potrzeby terenu
- d) światowe konferencje instruktorskie
- e) dostarczanie materiałów pomocniczych GKH - wydawnictwa, pisma, lektury

Chorągiew Harcerzy wykonuje kształcenie przez:

- a) kursy-obozy podharcmistrzowskie (ew. harcmistrzowskie przy wsparciu GKH)
- b) kursy podharcmistrzowskie i przewodników metodyczno-programowe weekendowe, tzw. turnusy kształceniowe
- c) kursy dla drużynowych
- d) konferencje metodyczno-programowe
- e) dostarczanie materiałów pomocniczych GKH - wydawnictwa, pisma, lektury

Hufiec wykonuje kształcenie przez:

- a) rady drużyny, szczepu, hufca
- b) odprawy metodyczno-programowe
- c) kursy zastępowych i funkcyjnych – weekendowe, biwakowe
- d) obozy harców
- e) kształcenie indywidualne.

VI. OGÓLNY PROGRAM KSZTAŁCENIA INSTRUKTORÓW

Ogólny program trzeba stosować w zależności od wymagań regulaminowych prób na stopnie.

WYCHOWANIE

1) IDEOLOGIA:

- a) cele harcerstwa
- b) Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie /komentarze/
- c) sylwetka ideowa instruktora
- d) działalność instruktora na polu społecznym.

2) WYCHOWANIE RELIGIJNE:

- a) rola Kościoła w dziejach świata i Polski
- b) organizacja Kościoła Katolickiego
- c) chrześcijańskie zasady sprawiedliwości społecznej
- d) Św. Jerzy i Bł. Stefan Wincenty Frelichowski.

3) WYCHOWANIE NARODOWE:

- a) historia Polski
- b) geografia Polski
- c) wiadomości o Polsce współczesnej
- d) literatura i sztuka polska
- e) ruchy społeczne i polityczne, polskie i inne
- f) podstawowe wiadomości z ekonomii
- g) rola emigracji polskiej
- h) zagadnienie i rola młodzieży polskiej.

4) HARCERSTWO

- a) historia harcerstwa polskiego
- b) historia skautingu światowego i zagadnienia bieżące
- c) obecne położenie Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju
- d) obecna sytuacja Harcerstwa w Polsce.

METODY

1) PSYCHOLOGIA:

- a) rozwój psychiczny młodzieży
- b) psychologia grupy i sztuka przewodzenia
- c) koedukacja i zagadnienia płciowe
- d) psychologia gry.

2) KSZTAŁCENIE CHARAKTERU:

- a) sposoby kształcenia charakteru
- b) temperament
- c) praca, sport (wychowanie fizyczne), higiena
- d) praca nad sobą
- e) nasze zalety i wady narodowe
- f) znajomość musztry i zrozumienie jej roli wychowawczej.

3) METODYKA PRACY:

- a) zuchy
- b) harcerze
- c) wędrownicy
- d) starsze harcerstwo
- e) system zastępowy
- f) prowadzenie gier i zabaw
- g) przeprowadzanie prób na stopnie
- h) przeprowadzanie prób na sprawności.

4) TECHNIKA HARCERSKA:

- a) pionierka
- b) terenoznawstwo
- c) samarytanki
- d) obozownictwo
- e) przyrodoznawstwo
- f) harce, gry i ćwiczenia.

ORGANIZACJA

1) PODSTAWY PRAWNE ZHP

- a) STATUT ZHP - REGULAMIN GŁÓWNY
- b) ZBIÓR REGULAMINÓW ORGANIZACJI HARCERZY:
 - i) Drużyny
 - ii) Szczepu
 - iii) Hufca
 - iv) Chorągwi
 - v) Wędrowników i Szczepki Wędrowniczych
 - vi) Stopni Młodzieżowych
 - vii) Stopni Starszyny
 - viii) Starszyny Organizacji Harcerzy
 - ix) Głównej Kwatery Harcerzy
 - x) Mundurowy
 - xi) Musztry
 - xii) Sprawności

- xiii) Inne regulaminy i instrukcje wewnętrzne
- c) OGÓLNA ORIENTACJA CO DO REGULAMINÓW INNYCH ORGANIZACJI:
 - i) Kół Przyjaciół Harcerstwa
 - ii) Starszego Harcerstwa
 - iii) Organizacji Harcerok

2) ORGANIZACJA PRACY

- a) organizacja rocznej pracy, administracja i gospodarka w gromadzie i drużynie
- b) organizacja pracy, administracja i gospodarka na kolonii i obozie
- c) organizacja wyprawy, zjazdu, konferencji i innych imprez harcerskich
- d) organizacja i praca K.P.H.

3) PROGRAMY

- a) programy zbiórek
- b) programy wycieczek
- c) programy pracy zastępu
- d) programy pracy gromady zuchów
- e) programy pracy drużyny harcerzy
- f) programy pracy drużyny wędrowników
- g) programy pracy hufca
- h) programy pracy kolonii zuchowej
- i) programy pracy obozu harcerskiego
- j) programy pracy obozu wędrownego
- k) technika prowadzenia ognisk i kominków
- l) technika prowadzenia zebrań publicznych.

VII. BIBLIOGRAFIA HARCERSKA

Zuchy	- wydawnictwo G.K.H.
Harcownicy, część I	- wydawnictwo G.K.H.
Harcownicy, część II	- wydawnictwo G.K.H.
Harcownicy, część III	- wydawnictwo G.K.H.
Wędrownicy	- wydawnictwo G.K.H.
Instruktorzy, część I	- wydawnictwo G.K.H.
Instruktorzy, część II	- wydawnictwo G.K.H.
Administracja Harcerska	- wydawnictwo G.K.H.
Zasady Obozowania	- wydawnictwo G.K.H.
Antek Cwaniak	- A. Kamiński
Książka Wodza Zuchów	- A. Kamiński
Krąg Rady	- A. Kamiński
W Gromadzie Zuchów	- I. Zwolakowska
O Metodzie Harcerskiej i jej Stosowaniu	- E. Gródecka
Wskazówki dla Skautmistrzów	- Baden Powell
Skauting dla Chłopców.	- Baden Powell
Wychowanie Młodzieży Dorastającej	- hm ks. F. Bednarski
Jak Pracują Wędrownicy.	- B. Pancewicz
Wodzowie i Wilki	- A. Wysocki
Szare Szeregi	- J. Rossman
Szkoła za Lasem	- Les Presses Rapides
Gawędy z Drużynowym	- H. Glass

Praktyczne Wskazówki do Pracy nad Sobą	- B. Pancewicz
Harcerz w Polu	- Zygmunt Wyrobek
Harcerski System Wychowania	- M. Gajdziński
Podręcznik Ekologicznego Obozowania	- K. Kowalczyk

VIII. **SPOSÓB PROWADZENIA PRÓB INSTRUKTORSKICH**

1) PRÓBY

- a) Próby instruktorskie odbywają się przed Komisją na:
PRZEWODNIKA - przy Komendzie Chorągwi
PODHARCMISTRZA - przy Komendzie Chorągwi
HARCMISTRZA - przy G.K.H.
- b) Komisję na Przewodnika mianuje Komendant Chorągwi przy Chorągwi.
- c) Komisję na Podharcmistra mianuje Naczelnik Harcerzy przy Chorągwi.
- d) Komisja na Harcmistrza mianuje Naczelnik Harcerzy przy G.K.H.
- e) Mianujący Komisję równocześnie mianuje Przewodniczącego danej Komisji.

W skład Komisji na Harcmistrza wchodzi instruktorzy przedstawieni Naczelnikowi, na wniosek Komendanta Chorągwi oraz z urzędu, Komendant Chorągwi.

2) WNIOSKI I ZAŁĄCZNIKI

Wnioski o mianowanie PRZEWODNIKA sporządza przewodniczący Komisji i przesyła Komendantowi Chorągwi. Powinny one zawierać:

- a) protokół próby
- b) zobowiązanie członka starszyny (o ile kandydat ukończył 18 lat)
- c) inne załączniki według uznania Komendanta Chorągwi.

Wnioski o mianowanie PODHARCMISTRZA przesłane do G.K.H. muszą zawierać:

- a) własnoręcznie napisany życiorys, czytelnie podpisany
- b) wykaz służby
- c) protokół próby
- d) zobowiązanie członka starszyny
- e) opinię Komendanta Chorągwi.

Wnioski o mianowanie HARCMISTRZA przesłane do Przewodniczącego Komisji przy G.K.H. muszą zawierać:

- a) własnoręcznie napisany życiorys, czytelnie podpisany
- b) wykaz służby harcerskiej od daty mianowania podharcmistrem
- c) protokół próby
- d) opinię Komendanta Chorągwi.

IX. **PRÓBY NA STOPIEŃ HARCMISTRZA**

INSTRUKCJA OBOWIĄZUJĄCA 04 opisuje dokładną procedurę zdobycia stopnia harcmistrza.

X. **WZORY FORMULARZY**

Wzory formularzy protokółów próby znajdują się w Regulaminie Stopni Starszyny Harcerskiej (Stopni Instruktorskich).

Wzory zobowiązania członka starszyny, wykazu służby oraz życiorysu znajdują się na stronie internetowej Organizacji Harcerzy